

passionem, mortem et resurrectionem ita grancio describit, ut teste S. Hieronymo, non tam Prophetam quam Evangelistam agere videatur. Rursum preannuntiat ea quae futura sunt in fine mundi, puta universale iudicium, resurrectionem, et renovationem mundi, ut patet cap. xxiv, vers. 21 et seq., cap. xxv, 8, cap. xxvi, 21. Denique preannuntiat felicitatem piorum in celo, et infelicitatem impiorum in gehenna, quarum ultraque perdurabit in omnem aeternitatem. Unde cap. xxvii, vers. 17: « Et erit, inquit, opus justitiae.

CAPUT QUADRAGESIMUM NONUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Laudatur Josias usque ad vers. 9. Inde Jeremias, Ezechiel et duodecim propheta minoribus usque ad vers. 13. Inde Zorobabel, Jesus filius Josedec, et Nehemias usque ad vers. 16. Inde usque ad finem capituli regreditur Siracides ad priores priscosque patres, ac retegit laudes Henoch, Joseph, Seth, Sem et Adam, eosque inter se comparat.

1. Memoria Josiae in compositionem odoris facta opus pigmentarii. 2. In omni ore quasi mel inducatur eius memoria, et ut musica in convivio vini. 3. Ipse est directus divinitus in penitentiam gentis, et tulit abominationes impietatis. 4. Et gubernavit ad Dominum cor ipsius, et in diebus peccatorum corroboravit pie teum. 5. Prater David, et Ezechiam, et Josiam, omnes peccatum commiserunt: 6. nam reliquerunt legem Altissimi reges Iuda, et contempserunt timorem Dei. 7. Dederunt enim regnum suum aliis, et gloriari suam alienigenae genti. 8. Incenderunt electam sanctitatis civitatem, et desertas fecerunt vias ipsius in manu Jeremie. 9. Nam male tractaverunt illum, qui a ventre matris consecratus est Propheta, evertere, et eruere, et perdere, et iterum adificare, et renovare. 10. Ezechiel, qui vidit conceptum gloria, quam ostendit illi in curru Cherubim. 11. Nam commemoratur est inimicorum in imbre, benefacere illis qui ostenderunt rectas vias. 12. Et duodecim Prophetarum ossa pullulent de loco suo: nam corroboraverunt Jacob, et redemerunt se in fide virtutis. 13. Quomodo amplificemus Zorobabel? nam et ipse quasi signum in dextera manu; 14. sic et Jesum filium Josedec? qui in diebus suis adificaverunt domum, et exaltaverunt templum sanctum Domino, paratum in gloriam sempternam. 15. Et Nehemias in memoria multi temporis, qui erexit nobis muros eversos, et stare fecit portas et seras, qui erexit domos nostras. 16. Nemo natus est in terra qualis Henoch: nam et ipse receptus est in terra. 17. Neque ut Joseph, qui natus est homo, princeps fratrum, firmamentum gentis, rector fratrum, stabilimentum populi: 18. et ossa ipsius visitata sunt, et post mortem prophetaverunt. 19. Seth et Sam apud homines gloriam adepti sunt, et super omnem animam in origine Adam.

ENCOMIUM JOSIE.

1. MEMORIA JOSIE IN COMPOSITIONEM ODRIS FACTA OPUS PIGMENTARI. — Ita Latina, Romana et Graeca Romae correcta. Minus recte ergo pro *facta* Complutensis legit *facto vel confecto*; et alii, *facti*. Rursum pro *opus* Graeca jam habent *τύμα*, id est *opere*. Vide Franciscum Lucam, in Notis his-

Graeca Romana sic clare habent: *Memoria Josie in compositione incensi, facta opere unguentaria; Vatablus: Instar mixturae odorantem artificio unguentarii concinata, est Josie memoria; Syrus: Nomen Josie sicut thuribulum incensi (alius codex habet incensorum) commissi multitudine aromatum; alii: Memoria Josie ut compositione thymatiatis confecta opere pigmentarii.* Sensus ergo est, *a. d.* Memoria

Josie est instar compositionis odoriferae (qua sciaret res odorifera apta proportione inter se commiscerent et componerent, ut fiat quid mixtum valde odoratum et suavissime redolens) *facta*, id est confecta, velut *« opus pigmentarii »*, hoc est, suavissima et gratissima tam Deo et Angelis, quam hominibus, presertim Iudeis, est Josie memoria. Siue enim pigmentarius, sive aromatarius ex congastra compositione aromaticum, conficit compunctione quadam mire odoriferum; sic pariter memoria Josie ex variis eius virtutibus et praecarie factis composita et confusa effectu famam eius mire fragrantem, suavem et juuentudem omnibus posteris. Alludit ad thymiam (grecie enim pro *odors* est *θυμίας*) quod componebatur ex commixtione quatuor aromatum, sive rerum odoratarum, nimulum ex stache, onycha, galbano et thure, *Ezod.* xxx, 34; sic enim memoria et fama viri sancti et pii, quales erat Josie, confundat ex pluribus virtutibus, presertim quatuor per aroma totidem jam dicta representatis, scilicet enim representat mortificationem, onycha castitatem, galbanum charitatem, thus religiosum et orationem. Hinc *Apcol.* v, 8, S. Joannes videt 24 seniores habentes *« phialas aureas plenas »* odorantem, quae sunt orationes Sanctorum. Vide dicta *Ezod.* xxx, 34. Quocirca Aranicus verit: *Nomen Josie velut thuribulum, in quo est de omni fumatione bona*, quod scilicet omnem fumum suaveoleantem exhibet.

Primo igitur, siue thymiana non ex uno aromatico, sed ex variis componebatur; scilicet deus virtutis Josie, memoria et fama non ex una virtute, sed ex variis, ac presertim ex quatuor iam dictis, confusa fuit et composta. Unde S. Gregorus, lib. I *Moral.* cap. XXXIX: *Thymiana, aut, ex aromaticis componitum, cum in altari boni operis virtutum multiplicitate redolens.* Et Philo, lib. *De Somnis*: *« Sicut, » ait, « odoramenta suaveolentia replent proximos; sie vicini et contermini sapientis, ex afflato ejus latissime se diffundunt, meliores evadunt.* Sie adolescentule, hoc est teneiores anime, percepti sponsi virtutum fragrantia, illecta clamant: *« Post to curremus in odorem unguentorum tuorum,* *» Cont. i, 3.*

Secundo, sicut aroma apta mensura inter se commisceri debent, ut fieret thymiana: sic et virtutes apta proportione inter se componendas sunt, ut quid pulchrum et redolens efficiant; alia enim, v. g. magnificentia, humilitas, eleemosynae, obedientia decet subdum, alia superiore, alia plebeium, alia principem; alia laicum, alia sacerdotem, alia religiosum, etc.

Tertio, thymiana maxime collat pietatem Josie circa cultum Dei, resque sacras promovendas; ipse enim sustulit aruspices, magos, sacerdotes, sacrificia, altaria et templa idolorum fabricata a Salomone, Achaz, Manasse et Jerooboam, ac pro eis veros Dei sacerdotes, et sacra, ipsumque ve-

rum thymiana restituit. Lega sancta ejus circa hanc rem gesta, toto capitulo xxii lib. IV *Reg.* Josias ergo fuit excisor omnis superstitionis et inveterate per tres annorum centurias idolatrie, ac avite vereque religionis restaurator. Quocirca Josie nomen, virtus et pietas trecentis annis ante ejus nativitatem, sub exordia idolatria invecta a Jerooboam, predicta fuit a Deo per Prophetam, III *Reg.* cap. xii, 1: *« Et ecce, inquit, via Dei venit de Iuda in sermonem Domini in Bethel, Jerooboam stante super altare, et thus jaciente. Et exclamat contra altare in sermoni Domini, et ait: Altare, altare, haec dicit Dominus: Ecce filius nascetur domui David, Josias nomine, et immolabit super te sacerdotes excelsorum, qui nunc in thura succident, et ossa hominum super te incendet.* Hanc de se prophetiam post trecentos annos implevit Josias, cum, ut dicitur IV *Reg.* xxii, 13: *« Insuper et altare quod erat in Bethel, et excelsum quod fecerat Jerooboam, etc., destruxit atque combussit;* et vers. 20: *« Et occidit universos sacerdotes excelsorum, qui erant ibi, super altaria; et combussit ossa humana, sacerdotum, qui tempore Jerooboam in altariis istis sacrificavit idolis.* Quocirca vers. 25 subditur: *« Similis illi non fuit ante eum rex, qui reverteretur ad Dominum in omni corde suo, et in tota anima sua, et in universa virtute sua, juxta omnem legem Moysis: neque post eum surexit similis illi.*

Idecirco apposite vocatus est a Deo *« Josias, »* hocque nomen tribus ante eum seculis ab eo predictum, et exordio idolatria Jerooboam oppositum fuit; *« Josias »* enim, vel, ut Hebrei preannuntiant, *Josihu*, haec omnia ejus gesta jam dicta significat; *« Josias »* enim, primo, hebraice dicitur quasi *τύμα Ιασού*, id est munus, vel oblatio Dei; aut quasi *τύμα Ιασού*, id est ignis Dei, vel urem Dominus; quia diagrama zelo Dei, ignis combusit idola et idololatras. Unde auctor *Imperfecti* apud S. Chrysostomum, homilia 4 in *Matthaeum*, ad illa verba: *« Amon autem geravit Josias, »* Josias, inquit, interpretatur, ubi est hostia Domino? vel salus Domini, etc. *Providens* autem Dei secundum quod futurus erat Josias, dispensavit ei nomen imponi, ubi est hostia Domini. Tale enim sacrificium obtulit Domino Deo, quale nec ante eum aliquis regum, nec post eum. Et ipse fuit hostia Deo, secundum quod mandat Apostolus, *« Rom. III: « Ut exhibeatis corpora vestra hostiam vivam, sanctam, Deo placentem.* Et ipse fuit populi sui in tempore suo salus. *« Et mox: « Teritus est Josas, cuius nomen prophetatum est priusquam nasceretur, ii tres sunt: Samson, Josias, Joannes. »* Horum enim trium nomina, antequam nascerentur, predicta et impressa sunt a Deo.

Secundo, *« Josias »* hebraice idem quod *τύμα Ιασού*, id est salus Domini, uti jam dixit Auctor *Imperfecti*, adeoque Josias quasi idem est quod

Jesus; ejus enim expressus fuit typus, uti mox ostendam.

Tertio. « Josias » dici potest quasi *in iés ia*, id est existens Dominus aut Domini; quia plenus Deo ejus honorem vindicavit, culmine restituit Ita Pagninus in *Interpretatione nominum Hebraicorum*.

Quarto. « Josias » idem est, ait Pagninus *ibidem*, quod cessatio Domini, vel requies Domini, vel requies Domini, vel requies mei Domini; quia ipse cessare fecit Iram Dei contra idololatras, ac Deus in eo quasi in templo suo requiebat, et ipse vicimus in Deo. Denique ipse effectus ut Deus in Israele, Jerusalem et templo postlimio redux requiesceret.

Magis genuine Josias idem est quod *in iés ia*, id est abrenuntiavit (sic enim vertunt Septuaginta et Noster, *Ecclesiast.* II, 20), abdicavit, ablegavit Dominus, sollicita idola et idolorum cultores. Hoc enim fecit Deus per Josiam.

Allegorice. Josias est Jesus Christus, qui igne charialis et sibi successus, scipsum fecit hostiam Dei pro salute hominum in ora crucis. Quocrea memoria vite et passionis Christi omnibus Christianis est doloraffissima et suavissima, praesertim Religiosis et sanctis perfectionis studiosis, quorum assidua cogitatio est de Jesu Christo; asproinde Jesus illis est quasi unguentum odoriforum ex variis speciebus aromatificis, puta ex humilitate, obedientia, paupertate, patientia, fortitudine, charitate, ceterisque eximiis virtutibus, comixtum atque compositum, quod mentem roborat ad pugnam contra spirituales hostes, et sensum interioris odoratus mire oblectat. Nam, ut sit S. Bernardus, in *Cant. serm.* 45, ad illud: *Oleum effundit nomen tuum: nomen Jesu, si nominetur et invocetur, exercitatos reparat sensus, virtutes roborat, vegetat mores bonos atque honestos, castas foveat affectiones.* Et inferius: « Nihil ita ire impedit cohibet, superbis timorem sedat, sanit livoris vulnus; restringit luxuriam fluxum, extinguit libidinis flammam, silim temperat avariciam, ac totius indecoris fugit prurigeniam; squident, cum nomine Jesum, hominem mihi propono mitem et humiliem corde benignum, sobrium, castum, misericordem et omni denique honestate ac sanctitate conspicuum, eum donec ipsum Deum omnipotentem, qui suo me et exemplo sanet, et roborat adiutorio. Hec omnia simul mihi sonant, cum insonuerit Jesus. Sumo itaque mihi exempla de homine, et auxiliu a potente; illi tanquam pigmentarias spes; hoc tanquam unde aenam eas, et facio confidem, cui similem medicorum nemo facere possit. Hoc tibi electuarium habes, o anima mea, reconditum in vasculo vocabuli hujus quod est Jesus; salutiformum certe, quodque nulli unquam pessi tuae inveniatur inefficax. Semper tibi in sinu est, semper in manu; quo tu omnes in Jesus et sensus diriguntur et actus

Denique et invilari: Pone me, inquit, signaculum in corde tuo, sigillum in brachio tuo, *Cantic. viii.* Item in *Formula honesta vita* sub initio: « Sit tibi Jesus, inquit, semper in corde, et nunquam imago crucifixi ab animo tuo recedat. Hie tibi sit cibus et potus, dulcedo et consolatio tua, mel tuum, et desiderium tuum, lectio tua et meditatio tua, oratio et contemplatio tua, vita, mors et resurrectio tua.» Quocrea viri spirituales, qui satiugant Deum semper presentem, ac jugiter in Dei presentia versari, incipiunt hanc Dei presentiam sibi efformare in Deo carnalio, puta in Jesu Christo; hunc enim facilius est concipere et phantasie imprimeri, quam ipsum Deum qui purus est spiritus. Vide nostrum Alvarum de Paz, *Tractat. De Perfecta contemplatione*, libro V, parte I, apparatus 2, cap. vi.

Tropologice. Josias est quis vir sanctus et zeulator honoris divini, qui acervum virtutum, quasi thymiam, sibi miscet et componit, quod omnes oblectet, et ad sui imitationem allicit: cujus proxime memoria et gloria longe latèque sparguntur et perennant; ac presertim talis est, qui hereherat et impietatem prodigat et extirpat, quique avite religionis et pietatis restaurator, quales omni secundo Deus susceperat. Tales fuere S. Athanasius, S. Augustinus, S. Basilius, S. Hieronymus, S. Antonius, S. Benedictus, S. Bernardus, S. dominicus, S. Franciscus, et nuper noster S. Ignatius. Atque et regibus et principibus Constantinus, Theodosius, Carolus Magnus, Jagello, Casimirus, Ludovicus, ac moderni Imperatores, Reges et Duces orthodoxi.

Huc facit similis unus et Septuaginta duobus S. Scripturas Interpretibus, apud Aristeaem, tomo VII. *Biblioth. SS. Patrum*, sententia. Ptolemaeus Philadelphus enim, Septuaginta duobus Interpretibus S. Scriptura singulis singulas questiones ethicas proponens, quanto haru proposito: «Quomodo rex et iudeus bonaesse sequatur famam?» Ad quam ille: « Si omnibus, inquit, te agnum ratione praebueris, et nihil superbe, nihilque pro potentiis tue virtibus contra delinquentes agas. Id autem sequeris, si Dei dispositionem inspiras, qui dignis sua vota perficit, peccantibus vero vel per insomnia, vel opere demonstrat quid illis nocivum sit; neque secundum eorum peccata, neque pro magnitudine virum surum homines edxit, sed mansuetudine usus corrigit recte.»

Nota: « Memoria, » primo, hic accipi potest simpliciter pro recordatione, q. d. Recordatio Josiae est suavissima et gratissima; secundo, « memoria » accipi potest pro fama et gloria, per malteplicem: memoria enim Josiae fuit gloriosa. Sic cap. XLVI, 14, dicitur: « Memoria, » id est fama et gloria Iudeorum Israel, « sit in benedictione; » et cap. XXXIX, 13: « Non recedet memoria, » id est gloria « Iesu » (sapientis). Unde explicans subdit: « Et nomen ejus requiretur a generatione in ge-

nerationem. » Et *Psalm. cxi*, 6: « In memoria aeterna erit justus. » Hinc « memoria » metonymice significat monumentum erectum ad memoriam et gloriam. Item diem festum institutionis ad memoriam Sancti, vel rei alicuius gloriose, juxta illud *Psalm. CXLIV*, 7: « Memoriam abundans suavitatis tua eructabunt. » Se dies festi Martyrum a Cypriano, indeque in Martyrologiis, vocantur Memoria Martyrum; huius enim dies annotari et recoli ac celebrari jubet S. Cyprianus, lib. III, epist. 7: « Cum, inquit, confessioni accedit moriendo terminus, consummatum Martyris gloria est. Denique et dies eorum, quibus excedunt annatae, ut commemorationes eorum inter memorias Martyrum celebrare possimus (quoniam Tertullianus scribat et significet mihi dies, quibus in carcere hecat fratres nostri ad immortalitatem gloriose mortis exitu transiunt), et celebrentur hic a nobis oblationes et sacrificia ob commemorationes eorum, que citio vobiscum Domino protegentur celebrabimus. » Vocantur hi dies Memoriae, quia nisi anniversaria recurrentibus, recolentur et predicantur heroica Martyrum dicta, facta, tormenta, constantiam, victoriae. Unde idem Cyprianus, libro IV, epist. 5: « In seruo Dei, inquit, victorianum gloria vulnerum fecit, gloria cicatricem memoriam custodit. Nec rufis isti aut novus est in Cetinio titulus gloriarius, quia ejus Cetinio jam prius martyris coronata est, etc.; dum clibanorum Christi confessione prostrerunt, palmas a Domino et coronas illustri passione mucraverunt. Sacrificia pro eis semper, ut meministis, offeramus, quoties Martyrum passiones et dies anniversaria commemoratione celebramus. » Celebrant enim super memorias, id est super esuperia et monunta Martyrum. Atque inde copit origo scribendi Martyrologia; ac primus, quod eseciam, qui Martyrologium scriptis, fuit Eusebius Cesariensis, qui paulo post S. Cyprianum vivit; voluerunt enim in Martyrologium exta memoriam Martyrum, tum ad eorum gloriam, tum ad posteriorum exemplum. Eadem de causa Siracides hic textus catalogum, et quasi Martyrologium Josie, et Sanctorum veteris Testamenti.

2. *ONI ORI QUASI MEL INDULCANTUR (gratia proximitatis, id est dulcedes, dulcis erit) ET MEL MEMORIA, ET UT MUSICA IN CONVIVIO VINI — Syrus: Scit mel pulchro, dulcis est ejus memoria; et velut canitum super potationem vini; Vatablus: Omnis melis in modum dulcis, et ut in fructu vini coniunctio musicæ, q. d. Omnis ori narranti plus et sancta fuit Josie, dulcis erit ejus commemoratio instar mellis, et instant musicæ. Suavem grātiam Josie memoriam explicit per tria, quae tres primiostis sensus mihi oblectant, scilicet per incensum et thymiam, quod odoratum aquæ ac visum; per mel et vinum, quod gustum; per musicam, quod auditum pascit et mulet. Sic ergo mel mira sua dulcedine dulcorat palatum, et musicæ in convivio opiparo repit auditum: sic*

Duc et al. Amathios manes, ubi belliger urbis Condit, Hybleo perfusa nectre, durat.

Audi et Corippum de Justino Imperatore juniore avunculus corpus condiente:

Thura Sphaera cremant, fragrantia mella lacatæ. Infundunt patrem, et odore balsami suco. Centum aliae species, unguenta oira floruntur. Tempus in eternum sacrum servanta corpora.

*Idem docet Columella, lib. II. Xenophon, lib. V. *Fragrarum rerum*, et Scaliger, exere. 119, qui surculis melles perfuses diu servant, et facile transferri posse docet. Memoria ergo Josie est quasi mel in ore, quia enactiorum sermonem quasi nelle conservant, quando omnes oderant recordatione et honorata laude eum prosequuntur, nec sinunt famam nonnunquam ejus intermori aut corrupti, juxta illud *Psalm. cxI*, 7: « In memoria aeterna erit justus, ab auditione mala non timebit; » nimur sapientia et justitia est quasi mel, conservans sapientem et justum in hominum memoria, ne putrescat et intereat, juxta illud *Prov. xxv*, 13: « Comede, nli mi, mel, quia bonum est, etc. » sic et doctrina sapientie anime tue: quam cum invenieris, habebis in nonnunquam spem, et spes tua non peribit. » Et *Prov. x*, 7: « Memoria justi cum laudibus (Sep-*

tugientia, in *encomitis*), et nomen impiorum putescet. Denique hoc facit illud Iphigeniae, apud Euripidem, in *Tauris*:

Et apud populatrici mortuum
Liquorem forem tuo infundam rogo.

Veteres enim mel infundebant rogo, quo parentum vel amicorum defunctorum corpora cremabant, ut per hoc innuerent, quam grata dulisque sibi fuisset eorum in vita conversatio, ac post mortem futura esset eorumdem memoria et recordatio; hec enim sola apud homines supercesserunt, vivitque posthuma.

Allegorice, Josias est Jesus Christus, cuius nativitas, passionis, resurrectionis, etc., gratissima apud fideles et sanctos est memoria, adeoque, ut ait S. Bernardus, «Jesus est mel in ore, melos in aure, jubilus in corde.» Sicut enim mel ori dulcissimum est, sic os viri piis, cum ex abundantia cordis de Jesu suo loquitur, quasi mel et gustare et fundere videtur; uti S. Franciscus quodius Jesus pronuntiabat, toties intima dulcedine perfundebatur, ut sibi mel lingere videbatur. Rursus Jesus nominatio et commemoratio, viro pio est quasi musica in convivio vini; quia auditui dat gaudium et letitiam, adeo ut exsultent ossa humiliata, ut scilicet virtutes, quae ossa sunt animae, hac memoria rigatas resurgent, et abjecto omni temore in sancto operando fervescant. Ita noster Alvarez, in loco jam citato.

Tropologicus, Josias est qui vis fidelis et sanctus, praesertim zelator et restaurator religionis et plenatus, cuius memoriam discipulis et posteris dulces est, ut mel, ut vinum, ut delicia, ut musica. Quocres sapienter S. Chrysostomus, homilia 30 in *Genesio*, docet memoriam famam non parari magnificis fabricis, columnis, titulis, sed heroicis virtutibus, et praesertim charitate et eleemosyna; illa enim vana et caduca sunt, haec vero et stabiles: rursus haec sancte et celestes sunt, illa reperire sceleris, sepius cum vanitate conjuncta; quare per illa non tam lans quam probrum patratur. Agitur, inquit S. Chrysostomus, hoc non est memoriam assequi, sed infamari, et spectatorum linguis acuere in accusationem. Quod si omnino eternam memoriam amas, ego tibi viam monstrabo, qua poteris semper celebrari, et que dabit tibi fiduciam in futuro seculo. Hoc pacto igitur poteris et commemorari et celebrari quotidie encomiisque eveheli, et post hanc vitam, si has pecunias in manus inopinat dispenses, relictis lapidibus, et splendidis aedificiis, et villis, et balconiis. Hec memoria immortalis, huc memoria in numerosi tibi thesauro conciliata, huc memoria a sarcina peccatorum allevata, hec multam tibi fiduciam apud Deum conciliata. Cogita, obsecro, et hec verba quae singuli dicturi sunt: Ecce hunc misericordem et benignum, hunc mansuetum, hunc suavem, hunc tam largum dispens-

Dispersit enim, inquit, dedit pauperibus, justitia ejus manet in seculum.» Et paulo inferius: «Uno die divitias dispersit, et justitia ejus manet in seculum, et memoriam facit immortalam. Vidisti memoriam, que se in omne seculum extendit? Vidisti memoriam magnis et ineffabilibus plenaria bonis? Tali edifici nostri memoriam relinquere studeamus. Non lapidibus adficiens non solum nihil nobis prodesse poterit, sed nos continuo et clara voce infamabit. Et nos hinc absentes deferentes peccata nostra parta, et edificia hic relinquimus; quin nec frigidam et inutili memoriam consequimur, sed potius probris turpam, nonnem statim transit ad alterum. Etenim sic res habent, ut ab hoc ad alium transirent, et ab illo iterum in alium. Et hodie quem domus dicebatur hujus, cras vel alio die et mox dicetur alterius.» Subdit deinde exemplum Tabithae, cuius eleemosynas post mortem omnes celebrabantur. Act. ix, 39, ac demum concludit: «Si memoriam queris, si veram gloriam amas; hanc imitare, tales domos extrahre, noli sumptus tuos inanimatis impendere; sed cum illis, qui ejusdem sunt generis, misericordiam facio. Hec laude digna est memoria, huc magnum lucrum affect.»

3. IPSE EST DIRECTUS DIVINITUS IN PENITENTIA ET GENTIS, ET TULIT ABOMINATIONS IMPLETAT. — q. d. Josias a Deo fuit destinatus, electus et directus ad gentes Judaice conversionem. Unde ipse abstulerit abominanda impiorum idola, excelsa, lucos, magias, incantationes, lupanaria etiam effeminarum; id est scortorum masculorum: quod est peccatum abominandum, ideoque mutum, et pro execratione non nominandum; vide IV Reg. xxii, 24. Que omnia impia ipsius regibus et hominibus erigenda et colenda suggesterat.

Pro in penitentiam grecia est ἵτεσθαι, id est conversione, ut scilicet converteret Judaeos ad idolatria ad cultum veri Dei, ab impietate ad pietatem, a luxuria ad castitatem, etc., que conversio fit per penitentiam. Pro est directus divinitus, Graeca iam tantum habent ἵτεσθαι: quod primo, Completenses et Romani ad verbum virtutum, directus est; secundo, alii vertunt active, recte se gessit; quod sequitur ex primo: qui enim dirigit a Deo, hic utique recte se gerit. Unde Vatablus verit: *Hic in populo reformando desideratus est, et abominandas impietates sustulit.* Magna enim dexteritate opus est, ut abusus et sceleris inolita tollantur, praesertim communia et frequentata a toto populo. Unde S. Augustinus, epist. 64 ad Aurelium, et habet dist. 44, cap. Commemorationes, docet commissationes et ebræatibus, que in Africa fieri solabant a populo in festis Martirum, non violenter, sed leuiter et dextere tollendas: «Non ergo aspere, inquit, quantum existimo, non duriter, non modo impinguo ista tolluntur, magis docendo quam jubendo, magis

monendo quam minando; sic enim agendum est cum multitudine peccantium. Severitas autem exercenda est in peccata paucorum. Et si quid minamur, cum dolore fiat, de Scripturis commandando vindictam futuram, ne nos ipsi in nostra potestate, sed Deus in nostro sermone timeatur. Ita prins movebunt spiritalis, vel spiritualibus proximi, quorum auctoritate et lenissimis quidem, sed instantissimis admonitionibus cetera multitudo frangatur. «Quocres Henricus IV, nuper Francie rex, sapienter dictabat, heresim nascentem, vi reprehendam, et insta nascentis incendiis aquis suffocandam, ferroque opprimendam; crescentem vero et gliscentem, consilio dissipandam; perfectam denique et formata, complexu superandam, ut scilicet amore, benevolentia et beneficentia hereticorum tibi devincias, itaque sensim ab heresi ad veram fidem abducas; ne, si violenter id efficerem velias, omnes in te conceitus, tibique et regno periculum creas. Porro Syrus alio abit: *Quoniam, inquit, abscondisti est a tentationibus, et abstulisti opera erroris, tradidisti Deo cor sum; alias codex habet: Non fecisti amplius opera queritur sur, et tradidisti Deo cor sum.*

4. ET GUBERNAVIT (grec. κατέστησεν, id est direxit) AD DOMINUM COR IPSUS (cor suum), ET IN DIES PECCATORUM (ἀριθμός), id est iniquorum et impiorum hominum) CORROBORAVIT PIETATEM. — Grace κατάστησεν, quod alii vertunt, fortiter tenuit pietatem. Melius et nervosius Noster verit corroboravit: quia Josias non tantum in se tenuit, sed et alii omnibus magna animi spiritusque sui edificatione et robore impressit verum piusque Dei cultum, pios in eo confirmando, impios ad eum pelliendio, et tam præmis quiam pœnis propositis converendo. Unde Vatablus verit: *Pietatem temporibus impiorum constabilitatem*; Syrus, *fecit veritatem*. Hinc Josias celebravit Pascha solenne et commune, quale nunquam ante a temporibus Iudicum celebrativa fuerat, uti dicitur IV Reg. xxiii, 22. Sacerdotum quoque et Leviticum officia neglecta, vel collapsa pristino vigori restituit, Ille *Paralip. xxxv, 1.* Nota: Prius hemisticum indicat causam posterioris. Causa enim eis Josias corroboraverit pietatem, est, quod ipse direxit ad Deum cor suum, eum amando et colendo «in omni corde suo, et in tota anima sua, et in universa virtute sua», IV Reg. xxii, 22. Qui enim tota corde Deum diligat et colit, hic utique zelum pro eius cultu induit, ut omnia illi centraria evertantur, omnesque ad eundem totis viribus traducantur et convertere satag.

Porro magnum robur pietatis et religionis sicutum est in pietate regum: hi enim cum magna auctoritate et potestate polleant, religionem colapsum restaurare et corroborare valent, si id efficaciter et robuste velint, ut liquet in Constantino Magno, Theodosio, Carolo Magno, S. Ludovico, ceterisque plus regibus.

Notum hunc locum reges ad principes Christianos, discantque non sufficere quod ipsi sint orthodoxi et pii, sed insuper Deum ab eis requirent, ut hereticos et heresim, quod posunt, extirpent, omnesque sibi subditos faciant orthodoxos, et vere fidei ac religionis cultores: si enim Asa et Josaphat reges pii dicuntur peccatum maximum, immo maximum, idolatrias commisere, quod vel excelsa non astulerint, vel cum idolatrias forderati et conjugati fuerint; utique eidem peccato affines censemur, qui hereticos et heresim tolerant, immo serpentes et gliscere permitunt, quae cum eis temere federa contra Ecclesiam et Ecclesiæ principes sanciunt: hoc enim est favore hereticos et favere heresi, fidem vero et fideles deprimere, immo debellare: heresim enim est idolatria. Nam hereticus suam heresim quasi illum effingit, aliquis colendum proponit, i vere et proprie hereticus Deum non verum, sicutum et falsum format et colit. Qui enim di Deum non habere filium, uti docebant Ariani; aut non esse trium in personis, uti docebant Sabellianos; aut quid aliud falso ipsi affingit utique nondum verum, qui est, sed alium Deum, q

non est; ac proinde falsum nomen, et idolum a se confutum colit; Deus enim verus habet filium, est trinus in personis, est liber arbitrii, etc. Quare Deus carens filio, tribus personis, libero arbitrio, etc., utique non verus, sed fictus falsusque, ideoque dubiosus et idolum est. Vide dicta in epist. S. Iudea, vers. 8, et II Petri, ii. 10.

Idipsum videtur et sanxere Philosophi. Plato, lib. II De Rebus, religionem verumque Dei cultum basim et fundamentum reipublicam constituit. « Prima, inquit, in omni religione bene constituta cura esto de vera religione. » Et lib. VII : « Ejus reipublicae que felix esse voleat, magistratus in veri Dei et veri boni cognitione edocerent primastab infamia. » Causam subdit: « Veri Dei verius boni ignoravimus innumerabilium, tum privitorum, tum publicarum calamitatum, passimorumque consiliorum in republica fons est et origo; » itaque tuto demeps libro communis. Idem, lib. II De Legibus : « Princeps, inquit, suis inimicis, nullas res externas abeque virtute, pietate in Deum, et justitia esse utiles vel jucundas. » Et lib. IV : « Religion vera est firmamentum reipublicae, ideoque potissimum ex ea constituta cura reipublicae esse debet. » Et lib. X. : « Vera religio basis reipublicae ideoque omnis impietas punienda. »

6. NAM REQUIERUNT LEGEM ALTISSIMI REGES JUDA, ET CONTEMPSERANT TIMOREM DEI, — Ita Romana. Dat causam cur omnes reges Juda preter Davidem, Ezechiam et Josiam peccatum idolatria commisrunt, illam vel exercendo et sacerdotando, vel permittendo; quia, inquit, omnes vel ex parte, vel in totum « reliquerunt legem Dei, et contempnerunt timorem, » id est reverentiam, cultum et religionem « Dei. » Greci est: *Nam reliquerunt legem Altissimi, reges Juda defecerunt; Vatablus, reges Iudaei desicerunt.* In totum id fecere Achaz, Manasses et alii qui idola exercent; ex parte, qui excusa non abstulerunt. Unde de Salomonem, Asa, Josaphat, Ios, Amasia et Azaria regibus aliquo pis in lib. Regum dicitur, et haec macula laudibus eorum inicitur: « Veruntamen excelsa non abstulit. » Et tamen excelsa haec plague non idolis, sed Deo vero erant erecta: verum quia Deus ea veterebat ob periculum idolatriae, hinc culpantur reges, quia ea permisérunt, nec sustulerunt.

7. DEDERUNT ENIM REGNUM SUUM ALIUS, ET GLORIAM SUAM ALIENGENE GENTI; — *et enim probat id quod processit,* q. d. Quod reges Juda deseliquerint legem et timorem Domini, patet ex effectu. Num « dederunt, » id est sua impietas meruerunt, furuntque causa ut darent regnum eorum gloriosum alienigenis, puta Assyriis et Babylonis. Pro dederunt, legit Noster cum Grecis, Romanis, *etc.* In plurali; Complutensis vero legunt in singulari *etc.*, id est dedit, scilicet Deus irritatus saceribus regum Juda. Rursus pro regnum grecie est *xix.*, id est cornu, id est robur, imperium,

regnum. Bestiarum enim robur, quo ceteras impetrunt et subiungunt, illisque imperant, situm est in cornibus. Unde aliqui ex Graeco sic vertunt: *Prodidierunt enim cornu suum aliis, et gloriam suam genti aliena.* Por glorian significantur non tantum opes, decus, magnificientia, sed et maiestas templi, sacrorum, pontificum, oraculorum, Prophetarum, doctorum, etc. *Hoc enim omnia destruxerunt vel profanarunt Chaldei.* Syrus: *Dederunt enim (gloriam et fortitudinem) suam aliis, et honor suum genti aliena.*

ENCOMIUM JEREMIE.

8. INCENDERUNT (scilicet alii, sive gens aliena-
gena que processit) ELECTAM SANCTITATIS CIVITA-
TEM, ET DESERTAS FECERUNT VIAS IESUS IN MANU JEREMIE; — q. d. Impi reges Juda sua impiate meruerunt, ut alii, sive gens alienigena, puta Chaldei, incenderent regni eorum metropolis, puta Jerusalēm, civitatem fidelem et sanctam, ac a Deo electum, ut in ea sibi templum erigeret in quo habitat, utique via ejus olim ita frequentata a Chaldeis desolarentur, ferenteque incolis et habitatoribus vacue ad desertum: « In manu Jeremie, » id est prout per Jeremiam fuerat prophetatum, et continuatum, sive « iuxta valentinum Jeremie, » uti vertit Vatablus. Est hebreus: « manus enim, qui instrumentum omnium operum, hinc Hebreis significat causam instrumentalium, idemque valet quod per: » in manu ergo Jeremie, » idem est quod per operam et per Jeremiam, sive per Jeremiam prophetatum, q. d. Juxta prophetiam Jeremiam. Syrus: *Eradicaverunt (demoliti sunt) civitatem sancti, et deserterunt (vel aeriginauerunt) destruta illius in diebus Jeremie.*

9. NAM MALE TRACTAVERUNT ILLUM, QUI A VENTRE MATRIS CONSERVATUS EST PROPHETA, EVERTERE, ET ERUERE, ET PERIRE, ET ITERUM EDIFICARE, ET RENOVARE. — Greci: *Vexarunt enim illum, cum a matrice conservatus esset propheta ad eradicandum, et maleficendum, et perderendum, et similiter ad afflictendum, et plantandum, q. d. Causa cur Jerusalēm sit incensa et vastata a Chaldeis, fuere ejus scelerata, ac praserunt impietas sacrilegia in Jeremiam Prophetam, a Deo missam ad ejus salutem, exercita, nimisrum quod fieri posse reges Iochonias et Sodecas, ac populi principes Jeremiam male tractarint, incarcerated, et in fossam demerserint, utique *videlicet* moriturum, nisi Abdemelch et muchus liberassetem, Jerem. xxxviii, 7; illum, inquam, qui ex utero a Deo destinatus, et quasi conservatus erat Propheta, ut certo prediceret has gentes evertendas, suisque sedibus eruendas, evellendas et dispersandas; illa vero rursus instaurandas et renovandas. Omnes enim hi infiniti evertere, eruere, perdere, edificare, renouare, actionem non realem, sed mentalem, vel potius verbalem significant, idemque valent quod*

predicere evertendas, eruendas, perdendas, adi-
ficandas, removandas esse gentes. Prophetae enim
dum aliquid futurum prophetant, ita certi et effi-
caces sunt, itaque certo illud ipsum eventi, ac
si re ipsa manibus suis illud operarentur et perfir-
cerent. Citat Jeremiam, i, 5: « Proiusquam te formare in utero, novi te; et antequam exires de
vulva, sanctificeavi te, et Prophetam in genibus
dedi. » Et vers. 10: « Ecco constitui te hodie super
gentes, et super regna, ut evellas, et destruas,
et dispersas, et dissipes, et edifices, et plantes. »
Vide quae ibidem annotati.

ENCOMIUM EZECHIELIS.

10. EZECHIEL QUI VIDIT CONSPETUM GLORIE (Dei), QUAM OSTENDIT ILLI IN CUBU CHERUBIUM. — « Ez-
echiel, » subiudi, est illa nobilis Propheta, qui post Jeremiam, immo cum Jeremio prophetavit. Unde Vatablus vertit: *Porro vel autem est Ezechiel, qui videt visum glorie.* Aut, ut Janseius, pendet hic versus a versu 12, ibique expletur, q. d. « Ez-
echiel, » id est Ezechielis, (Ezechiel enim Graeci
equo ac Hebrew est indeclinabile, ideoque cu-
juslibet casu), qui videt conspectum glorie, etc.,
et duodecim prophetarum ossa pullulent de loco
suo, pro quo Complutensis habent: *Sit memoris
et benedictionibus, Ezechielis et duodecim Pro-
phetarum memoria sit benedicta.*

Porro currus Cherubim fuit symbolum pro-
videntiae et vindictae Dei, qua quasi curri ballies
insidens armatus fertur in impios, quasi hostes
suis, eosque debellat et proteret. Vide quo de
curru hoc dixi Ezech. II, ubi fuisse cum, tum ad
litteram, tum allegoricę, tropologice et anago-
gice explicui.

11. NAM COMMEMORATUS EST INIMICORUM IN IMBRE, BENEFACERE ILLIS, QUI OSTENDERUNT RECTAS VIAS. — *et nam daf causam, cur memoria Ezechielis sit benedicta et celebris.* Rursus explicat currum Cherubim, ministrum, ut dixi, hoc curru signifi-
cat Dei providentiam, qua punxit impios; plus autem beneficium est. Unde Tigurina: *Hic sub imbre meminit inimicorum.* (id est sub allegoria imbris mala inimicis Dei predixit, ut explicat Vata-
blus), *retorque inuidentes exercit, q. d. Ezechiel meminit vindictae Dei, qui sollicit Dei ultor impiorum in eos plagis sensu depluit, detonat, et fulgetur instar imbris tonitruo et fulmine persu-
nantis, et procels desuper irruens. Meminit quoque beneficentie, quam Deus ostendit peni-
tentibus, qui sollicit *vias*, id est actiones suas
pravas corrigit, et *rectas* efficiunt; illi enim
vitam promisit Ezechiel, tum presentem, tum
eternam, ut patet Ezech. cap. xviii, 22, et cap.
xxxix, 16 et 19. Alludit, immo citat Ezech. cap. xii,
13, ubi Iudeis impis per imbram Dei vindictam
intental. Et cap. xxxviii, 22, ubi Gog et Magog
ducibus Antichristi intentat imbres, grandines,
tonitrua et fulmina; illa enim revera Deum in*

impiorum vibraturum in fine mundi, docet S. Joa-
nes, Apoc. xvi, 21: « El grande magna, inquit,
sicut talentum descendit de celo in homines. »
Vide utrobique dicta. Accedit, quod S. Ephiphanius
et Dorotheus in Vita Ezechielis, eum multa
potesta et miracula patrasse narrant, presertim
in aquis et fluvii.

Pro ἄγαλμα, id est beneficere, aliis legunt καροντες, id est dirigere; Complutensis και καριπησι, id est et directe; unde Syrus verit: *Atque etiam super
gentes, et super regna, ut evellas, et destruas,
et dispersas, et dissipes, et edifices, et plantes.* *Et Job dicit (Ezechiel, cap. xiv, 14), quod omnes
vie ejus justitiae (directe et justus) fuerunt. Ubi ad-
verte, Syrum videri hec transulisse ex Hebrewo,
non ex Graeco: nam pro οντινοι, id est inimici,
legit alius punctis ιων Job*

ENCOMIUM DUODECIM PROPHETARUM.

12. ET DUODECIM PROPHETARUM OSSA PULLULENT
DI LOCO SOLO: NAM CORROBORAVERINT (græce καροντες,
id est consolidati sunt) IACOB, ET
REDEMERUNT SE IN FIDE VIRTUTIS. — Græce διάρρεψεν αὐτοίς
τοῖς αὐτοῖς, id est liberarunt ipsos. *Noster αὐτοίς
accipi pro τούτοις, id est seipsoi* in fide spei, hoc
est per fidem, qua certe sperabant eventuarum
quod prophetabant, liberarunt Jacobos, puta
Iudeos, a malis suis, ut si non reipsa liberarentur,
certe spe et fide jam essent liberati, juxta
illud Pauli: « Spe salvi facti sumus. » Ita Janse-
nus. Unde Vatablus verit: *Duodecim quoque Pro-
phetarum ossa de locis ruvivescant, memoriamque zo-
ri fausta sit et beata. Enimvero quisque consolidatus
est Jacob, et spe fida seruavit eum. Noster pro fide
spei, verit, fide virtutis; quia fides spei, id est
qua certe sperat futurum id quod Deus promittit
et predictio per Prophetas, est fides virtutis, id est
fides valida, potens et efficax. Latine ergo ven-
tientes nostre sensus est, q. d. Ossium et sepulcri, o
ar pro consequens ipsum duodecim Prophetarum,
vires semper, grata et florida sit memoria;
nomen et fama eorum cum sepulcris et mae-
nimentiis ipsorum permaneat, ut videantur re-
visores et magis vivere defuncti, quam cum re-
plici viventer: ados eorum laus, decus et gloria
promanet ad posteros, immo permaneat in alien-
um, ut, quoties posteri inspicerent eorum ossa
et sepulcra, toties eorum virtutum et orationum
gloriosas memoriam renovent et celebrent, dig-
nosque predictum, quorum ossa inter Patriarchas
et Apostolos ad gloriam celestem resurgant in
universalis hominum resurrectione. Est metap-
sis: « ossa enim ponuntur pro sepulcro, sepul-
cro pro sepulis, pullo pro ipsiusme Prophetis,
nimisrum contentum ponitur pro confiteente; et
« pullulare » idem est quod semper vigere et flo-
rere. Causam subdit: « Nam corroboraverunt
Jacob in fide et pietate unius veri Dei et Messis,
quem predixerunt ventorum: » corroboraver-
unt, inquam, tum vacionando, tum suis me-
ritis et precibus robur et auxilium Dei populo.*

Impetrando: « Et redemerunt se in fide virtutis, » puta in fide non quali quali, sed valentissima et potentissima; vel « in fine virtutis, » id est in finalitate maxime venia et efficaci: « redemerunt, » id est liberarunt, et immunes preservarunt se ab omni culpa, pena et calumnia; quia non nisi ea quae Deus eis revelabat, fideliter et constanter prolocut et vaticinati sunt. Simili enim pharsi de Ioseph aliisque Iudicibus Israel dixit cap. xvi, 4: « Et Iudices quorum non est corruptum cor: qui non aversi sunt a Domino, ut sit memoria illorum in benedictione, et ossa eorum pululint de loco suo, » hoc est ut explicans subdit: « Et nomen eorum permaneat in eternum, permanens ad filios illorum, sanctorum virorum gloriam. »

Ossa ergo haec Prophetarum effigiam pullulant, et pullulabunt usque ad finem mundi, dum ipsi per suum monumenta et oracula Christianis, Iudeis, omnibusque Gentibus assidue predican et pre-diebat Messiae adventum, ejusque fidem, mores, spiritum omnemque virtutem et sanctimoniam. Unde Syrus: *Duodecim quoque propheta (elaudentur), sint ossa eorum lucida subter se; quoniam sanctorum Israel, et fiduciam habere fecerunt ossa qui liberandi sunt.*

ENCOMIUM ZOROBABEL, JESU FILII JOSEDEC, ET NEHEMIE.

13. QUODOMO AMPLIFICERUS (græce περιστολα), id est magnificenter, scilicet digne pro meritis; Vatablus, quonamodo extollemus) ZOROBABEL? NAM ET IPSE QUASI SIGNUM SYRUS, signaculum, vel annulus signatorius) IN DEXTERA MANU. — Jansenius et alii addunt: Isreal, sed idipsum delent Latina, Romana et Graeca omnia, cum Zorobabel fuerit signum in manu Dei, non Israelis; nisi dicas cum Jansenio: « Isreal » esse dativi casus, q. d. Zorobabel fuit signaculum Dei ad obsignandum Israelem. Citat Siracides illud Aggæi ii, 24: « In die illa, dicit Dominus exercitum, assumam te, Zorobabel, etc., et ponam te quasi signaculum, quia te elegi. » Pro signaculum, hebraice est שׁורְבָּל, id est sigillum, q. d. Ego Deus te, o Zorobabel, diligo, arteque complector, ut annulus signatorius dilig, complicit et custodiri solet ab eo qui illum manu gestat. Vidi dicta Aggæi ii, 24, ubi fusa hoc signaculum tam ad litteram de Zorobabel, quam allegorice de Christo exposui. Post duodecim Prophetas celebrat Zorobabel principem, et Iesum pontificem, qui fuere duces populi, et Babylonie redeunt, ac templum Dei a Chaldaeis combustum reedificant.

14. SIC ET JESUS FILIUM JOSEDEC? QUI (Jesus et Zorobabel) IN DIESIS suis (Syrus, in paupertate sua) EDIFICAYERUNT DOMUM (Deo, puta templum, ut sequitur), ET EXALTAVERUNT TEMPLUM SANCTUM DOMINO, PARATUM IN GLORIAM SEMPERITERNAM. — Tempium enim hoo secundum edificatum a Jesu

et Zorobabel duravit semper, quamdui scilicet duravit Synagoga et res publica Iudeorum, usque ad excidium ejus per Titum et Vespasianum. Rursum in templo hoc Christus Dominus presentatus est, docuit, predicavit, miracula patravit, denique fundavit Ecclesiam suam, cuius gloria durabit semper in omnem eternitatem. Alludit ad illud Aggæi ii, 8: « Venit desideratus eneatis gentibus, et implebo domum istam gloria, etc. Magis erit gloria domus istius novissima plusquam prima, dicit Dominus exercitum. » Vide ibi dicta. De Jesu hoc plura dixi Zachar. iii, 1 et seq.

Pro templum legum cum Complutensis, Vatablo et aliis viris, pro quo Romana legunt hoc, id est populum; sed eodem reddit sensus: populus enim sanctus fit ex templo sancto, dum scilicet illud reaificat, frequenter, colit, in eoque Dei legem discit et perficit: atqui utrumque efficeret Jesus et Zorobabel.

15. ET NEHEMIA IN MEMORIA MULTI TEMPORIS (subaudi, sit), QVI EREXIT NOS MURUS (Jerusalem a Chaldaeis) EVEROS, ET STARE FECIT PORTAS ET SERAS, QUI EREXIT NOS MUROS, — q. d. Inter heroes recensendum quoque est Nehemias, eterna memoria dignus; ipse enim, venit impetrata ab Artaxerxe rege Persarum, anno regni ejus 20 Jerusalem eversam a Nabuchodonosor reedificavit, tam quoad portas et muros, quam quoad domos privatas. Ipsius enim Iesus, ordine et distributione privati quaque domos in urbe edidicunt. Vide Nehemias cap. ii et post. Graeca Complutensis et Vatablus habent: *Inter selectos insuper est multa, vel, ut Complutensis, diuturna memoria Nehemias, qui excivit nos murus collapsus, portasque constituit eas vectinas et domorum nostrorum ciborum, id est areas et fundamenta; Complutensis, sola erexit; Vatablus, substruxit.* Hoc de causa apposite vocatur est hebreaca Nehemias, id est consulator Domini, vel consolatus a Domino, ait Rabanus. Syrus: *Nehemias memoria multiplicetur, quoniam erexit destructiones nostras, et instauravit eversiones nostras, fecitque portas nostras et seras nostras.*

ENCOMIA TRIA COMPARATA: PRIMUM, JOSEPH COMPARATUM CUM HENOCH; SECUNDUM, SEM COMPARATUM CUM SETH; TERTIUM, ADE COMPARATUM CUM CETERIS HOMINIBUS.

16, 17 et 18. NEMO NATUS EST IN TERRA QUALIS HENOCH: NAM ET IPSE RECEPTUS EST A TERRA. Neque ut JOSEPH, QUI NATUS EST HOMO, PRINCIPES FRATRUM, FIRMAMENTUM GENTIS, RECTOR FRATRUM, STABILIMENTUM POPULI: ET OSSA IPSIDI VISITATA SUNT, ET POST MORTEM PROFETAVERUNT. — Syrus obscure vertit: *Pauci creati sunt super terram velut Henoch, et mater ut Joseph non peperit, atque etiam corpus ejus in pace collectum est.* Siracides hic concludit encyclica patrum, quorum meminit Scriptura (omnium enim Judam, Jonatham, Simonem, ceterosque

Machabeos tot victoriarum celebres, quia hi eum sequi sunt, ejusque aeo fuere posteriores) per anachoretores. Igitur ad primos regrediens, aliquot ex iis eminentes a se pratermissos recenset, ac inter se comparat. Quocirca sicut operit ab Henoch, ita in eodem desinit, eo quod ipsi comparat Joseph a se praelermis. Esse enim hic comparisonem Joseph cum Henoch liquet ex *Exi*, neque ut Joseph, ut habent Romanai, et ex Greco qui vers. 2, habet *οὐ τοτε ἦρνε ἦρνε*, id est neque ut Joseph natus, vel *factus est vir*, quod item de Henoch dixerat versus priori: Siracides enim more veterum in hisce ethiis suis gnomis gaudet comparisonibus, ut hactenus asper vidimus; illes enim fuere elegantes illius anni. Simili modo Plutarchos scriptis *Vitas comparatas virorum illustrium*; comparat enim Greco Romanis, quemque suo similis. Sic comparat Theodemarum, Hamibalem, cum Scipione Africano, Alexandrum Magnum cum Julio Caesar, Demosthenem cum Cicerone, Agesilaum cum Pompeio, Themistoclem cum Camillo, Aristodemum cum Catone, Pyrrhum cum C. Mario, Pescennium cum Fabio Maximo, Lycurgum cum Numa Pompilio, Solonem cum Publicola, Lysandrum cum Sylla, etc.

Sensus ergo est, q. d. Sicut primo mundi seculo ante diluvium, nullus fuit similis Henoch virtute et pietate; ipse enim ambulavit cum Deo, ideoque ruptus est in paradise, ut in fine mundi gentes ab Antichristo ad Christum abducatur et converatur: sic pariter posterior seculo post diluvium nullus fuit similis Josepho, « qui natus est homo, » græce ἦρνε, id est vir, quia a puero virilem sapientiam, modestiam, gravitatem, virtutem, præ se tulit. Rursum « natus est homo, » id fieret « princeps fratrū, » regne ac Egyptiorum; ad hoc enim a puero destinabatur a Deo; unde adhuc puer cum sedecim esset annorum, per somnia prophetica vaticinatus est, Genes. xxxvii.

Igitur primo, sicut Henoch evectus est in paradisum, sic Joseph evocatus est ad principatum seras.

Secondo, sicut Henoch sus pietate mira placuit Deo, sic et Joseph.

Tertio, sicut Henoch salutem dedit gentibus sui avi, ac magis dabit in fine mundi verbo et exemplo: sic pariter Joseph salutem dedit Egypti et Hebreis; tum temporalem, pascendo eos in fame; tum spiritualem, imbuno eos vera Dei cognitione et cultu, iuxta illud Psalm. cix, 21: « Constitut eum (Pharao Josephum) dominum domus sue, et principem possessionis sue, ut erendret principes ejus sicut semel ipsum, et senes ejus prudentiam doceret. »

Quarto, sicut Henoch fuit sui avi Nazareus, quia separatus a conversione hominum ambulavit cum Deo, sic et Joseph fuit Nazareus inter suos. Gen. xlvi, 26. Hic « Henoch » he-

braice idem est quod « dedicatio, » quia totus fuit dedicatus Deo: sic et Joseph.

Quinto, sicut Henoch fuit Propheta, sic et Joseph. Unde « Joseph » hebraice idem est quod aditus, vel auctus, scilicet dono prophetie; fuit mater Rachel eum vocari « Joseph, » eo quod, cum antea esset sterilis, jam hoc filio aucta esset, Genes. xxxi, 24.

Sexto, sicut Henoch ob suam separationem et sanctificationem multa passus est a sui seculi hominibus, qui fuerint impissimi ac plura patiuerunt ab Antichristo ejusque assecili. adeoque ab eo occidetur et martyrio laurel tur: sic pariter Joseph multa a fratribus et Egyptiis in carcere passus est. Unde Arabicus verit: *Desult (non fuit) in hominibus qui similes illi Henoch: et non est genitus in mulieribus ut Joseph, in præstantia patientia sua.* Joseph enim admirabilis fuit in multis, sed præseruit in patientia et castitate. Audi S. Zenonem Veronensem, serm. De Pudicitia: « Joseph, ait, Hebreus adolescentem, clarus gener, clarior pulchritudine, morum clarissimus probata, fuit inter filios Jacob sicut minor, sed spiritu major; quem dominus stet uxori pejus amaret cooperari, quam oderant fratres. » Et post nonnulla: « O quantum est miranda, pudicitia, quae alter laudari te non vis, quam ut custodiari, solo bono conscientie contenta! Tu in virginibus felix, in viduis fortis, in conjugibus fidelis, in sacerdotibus pura, in martyribus gloriosa, in angelis clara, in hominibus regina. Tu es honor corporum, tu thesaurus animarum, tu sacrificium Deo charum, legitimum Dei templum, sacrum pudoris. »

Alludit ad Genes. xlvi, 22, ubi Moyses elegia Joseph recensens, inter cetera ait: « Sed in fortis arcis eius, etc., inde postor egressus est Iapis Israel. Pastor, » id est, ut explicit hic Siracides, « princeps fratrū, » et rector Egypti: « Lapis Israel, » id est, « stabilitum populi; » ipse enim omnes fratres suos, filios Israel sive Jacob, cum suis familiis cluit et stabilivit in Egypti. Porro « rector fratrū, stabilitum populi, » videtur ex alia versione hic insitum. Nam « rector fratrū idem est cum eo quod præcessit « princeps fratrū, » et « stabilitum populi, » idem est cum eo quod præcessit, « firmamentum gentis. »

Denique « ossa ipsius (Joseph) visitata sunt, » id est curata sunt; curavit enim Moyses, Exodi xiii, 19, educens Hebreos ex Egypto, et pariter ex parte parentum ossa Joseph in terram promissam, prout petierat et prædicterat Joseph morituras, Genes. l, 23. Caues ibidem assignav. Graeca Complutensis addunt ἔπειρος, id est visitata (Vatablus, conservata) sunt a Domino; unde aliqui variant: *Osses illius visitavit, vel respectu Dominus.* Aliud enim ad verba et oraculaem Joseph, qui in morte hanc prophetiam quasi cyaneam vocem edidit: « Deus visitabit vos: asportate ossa mea vobiscum de loco isto. » Genes. l, 24.

Hinc, « et ossa » Joseph « post mortem prophetaverunt, » id est prophetae, qui vivens de exiit Iudeorum ex Egypto cum osibus suis ediderat, hanc post 144 annos (tot enim anni fluxere e morte Joseph usque ad exitum Iudeorum ex Egypto) ossa ejus confirmarunt. Quando enim cum castris, et per castra Iudeorum ex Egypto in terram promissam efferebantur ossa Joseph; hoc ipso eadem tacite testabantur, et muta voce loquebantur, pristinam ejus prophetiam de hoc exiit cum osibus suis fuisse esseque veram, eamque quasi opposita certo eventu signilo obsignabant et confirabant. Est catastrophæ; « prophetare » enim hic idem est quod prophetiam confirmare. Vide dicta cap. XLVII, vers. 14.

Aliorū Palacius: Ego, inquit, credo ossa Joseph prophetas, quia aliquod miraculum per ea Deus operatus est, aliquem mortuum vivificans, aut languidum sanando; sic enim dixit prophetasse mortuum corpus Eliezi, quia occisum a morte ad vitam revocavit, cap. XLVIII, vers. 14.

Porro Joannes Alba, *Electorum* cap. XVIII, per hypallagen, que verba orationis invertit et transponit, sic exponit: « Ossa Joseph visitata sunt, et post mortem prophetaverunt, » id est Joseph vivens prophetavit de illis (scilicet fratribus suis), post mortem suam visitandas a Deo, et de suis osibus, scilicet asportandis in terram Chanaan. Nam ossa Joseph non visitata, sed asportata narrantur, et fratres illius visitati, *Genes.* xii, nec ossa prophetaverunt, sed Joseph de osibus suis. Similis phrasis est *Act.* i, 48: « Possedit (Judas proditor Christi) agrum de mercede iniquitatis; » pro de mercede iniquitatis possessus, vel empus est ager. Et *Act.* viii: « In humiliitate iudicium eius sublatum est, » pro eo quod diceres, sublatu vel ablatu est Christus de terra, mortuus est humiliitate iudicii, sive humili judicio, hoc est vili supplicio, sive morte crucis probrost, et infamia. Verum sensus initio datut ut simplierio, sic et germanio ac nervosior est.

49. SETH ET SEM APUD HOMINES GLORIAM (virtutis et presidentiae, ait Glossa) ADEPTI SUNT; ET SUPER OMNEM ANIMAM IN ORIGINIS ADAM. — SYRUS: *Seth et Sem et Enos inter homines creati sunt, et super omnes hos Adam.* Secunda est haec comparatio, qua conferunt Sem cum Seth in gloria. Primo enim, siue Seth ab initio mundi fuit primus pater plie generationis pliorum, qui ex eis prognati sunt, oppositus Caino, qui parens fuit impiorum; unde filii Seth vocantur « filii Dei; » filii vero Cain vocantur « filii hominum. » *Genes.* vi, 2, Ita post diluvium cum renovatis est mundus. Sem fuit pater plie generatis Patriarcharum, puta Abraham, Isaac, Jacob, etc., ex quibus prognatus est Christus; oppositus Cham, ex quo orbi sunt Chananei, ceteraque infideles et impii. Unde S. Augustinus, lib. XV *De Civit. cap. xxi:* « Cum ergo, inquit, esset » Adam « utrinque generis pater, id est

et cuius series ad terrenam, et cuius series ad celestem pertinet civitatem; occiso Abel, atque in eius intercessione commendato mirabiliter sacramento, facti sunt patres duo singulorum generum, Cain et Seth : in quorum filiis, duarum istarum civitatum, in genere mortalium, evidenter judicia clarere emperunt, » etc.

Secundo, uti nomen Sem litteris alludit ad nomine Seth, ita alludit et elymon: « Sem » enim hebrei idem est quod « nomen, » fama, g. d. Nominitus, famosus, celebris ob sapientiam et virtutem, ac presertim de Dei et patris sui Noe reverentiam, qua ejus in ebrietate multitudine contexit, quam irridebat Cham, *Gen.* ix, 22 et 23. « Seth » vero idem est quod « positus, » suppositus, scilicet pro pio Abel, quem occidet Cain, juxta illud *Gen.* iv, 25: « Vocavique nomen ejus Seth, dicens: Posuit mihi Deus semen aliud pro Abel, quem occidit Cain; » ut scilicet per Seth in posteris stirps et nomen Adæ propagetur et celebretur. Hinc S. Epiphanius, *heresi* 34, Seth interpretatur ~~heresi~~, id est communione, quia pro Abel commutatus et suppositus est.

Tertio, tam quam Sem fuit typus resurrectionis; sicut enim per Sem quasi revixit et resurrexit Abel a Cain occisus, ejusque virtus et pietas: ita perierat per Sem revixit mundus, et humanum genus diluvio mersum et pene extinctum. Unde S. Augustinus, lib. XV *De Civit. cap. xvii:* « Seth, inquit, interpretatur resurrectione, » quia in Abel repositus, et quasi resurrecte videbatur. Et *cap. xviii:* « Et Seth, inquit, natus est filius; et nominavit nomen ejus Enos. Hic speravit invocare nomen Domini Dei, tempe clamat attestatio veritatis. In spe agitur vivi homo, filius resurrectionis in spe vivit, quandiu prenaturum hic civitas Dei, que dignitur ex fide resurrectionis Christi. Ex dubio namque illi hominibus Abel, qui interpretatur inclusus; et ejus fratre Seth, qui interpretatur resurrectio, mors Christi et vita ejus ex mortuis praefigatur. Ex qua fide dignatur hic civitas Dei, id est homo qui speravit invocare nomen Domini Dei, spe enim salvi faci sumus, sicut Apostolus; spes autem quae videtur non est spes, *Rom.* v: « Quod enim videtur quis, quid sperat? Si autem quod non videamus speramus, per patientiam expectamus. » Et S. Chrysostomus, *hom. 21 in Genes.:* « Excitat, inquit, mihi Deus semen aliud pro Abel, quam occidit Cain. Vide quomodo obscurum hoc verbo resurrectionis exordia hic ostendit. Nam diebat, g. d. Pro eo qui occidit excitat mihi hunc. Sed quia nondum erat tempus resurrectionis, non lapsum suscitavit, sed alium pro illo. »

Quarto, tanta fuit sanctitas Seth, ut a fidibus cognominaretur Deus, ait Suidas: similis fuit Sem; unde a patre Noe per Cham et Iaphet benedicti meruit, *Genes.* ix, dignusque habitus est, of electus a Deo, ut ex eo progignetur Christus Deus et homo. Hinc Hebrei consent Sem fuisse

eundem cum Melchisedech, cuius et sanctitas celebratur a Mose, *Genes. xiv,* et a Paulo, *Hebr. vii.* Sem enim vixit usque ad tempora Melchisedech et Abraham; quangum verius sit Sem non fuisse Melchisedech, uti locis jam citatis ostendi. Accedit, quod S. Cyrilus « Sem » interpretatur « perfectionem. » Sane Sem fuit vir perfectus in sanctitate, aquæ ac sapientia.

Denique tam Sem, quam Seth, fuit pater filiorum Dei; ac siue Seth fuit pater et princeps Ecclesiæ ante diluvium, ita Sem fuit post diluvium.

Allegorie, tam Sem quam Seth representant Christum patrem Sanctorum tam præsentis quam futuri secundum, *Isaie ix, 6.* Christus enim est Seth, id est postus et fundatus a Deo, ut sit lapis angularis Ecclesiæ, juxta illud *Isaie xxvii, 10:* « Ecce ego mittam in fundatum Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, pretiosum, in fundamento fundatum. » Idem Christus est Sem, id est nomen, quia ob ejus humilitatem et passionem Deus Pater a donavit illi nomen, quod est super omne nomine, ut in nomine Jesu omnem fletatur, coelestium, terrestrium, et infernum, » *Philipp. ii, 9. Ita Glossa.*

Porro hec de Seth dicta confirmat Josephus, qui sic de eo scribit, lib. I *Antiq.* cap. iii: « Hic a patre educatus ubi eo statim venit, ut jam quid rectum est discernere valeret, virtutis studiis se totum dedidit; et cum ipse vir optimus evassisset, etiam nepotes sui similes post se reliquunt. Qui quoniam erant omnes bona inde predillicti, et patriam absque seditione incolebant, in perpetua felicitate vitam exgerunt, et sideralem scientiam, et coelestium rerum cognitionem excoegeruntur. » Rursum noster Raderus, in *Anianachers. ad Chronicon Alexandrinum*, num. 3, refert ex fragmento eiusdem Chronicon ex Palatina bibliotheca, Sethum 40 anno statim subito raptum ab Angelo, et 40 dierum spatio non fuisse vistum, eoque tempore latentes didicisse filios suoi peccatores, et mundum aqua inundatum iri, ac praeter paucos peritum; venturum etiam salutis auctorem Christum, eaque parentibus exposuissent. In illo autem cum angelo congressi ælesti splendor circumfusum, quem per reliquam vitam tenuerit: que quamvis Raderus vereatur, ne ex Sathaniorum haereticorum libris excerpta fuerint,

qui raptum forebant Sethum, ut refert Epiphanius; alii tamen verisimilia autumant: Sethiam enim hereticī censebant Seth esse Christum, et quod Seth omnia virtus et puritas genera depositisset, quod nulli nisi Christo conveniret. Vide Epiphanius *heresi* 36: nil autem tale dicit codex ille Palatinus.

ET SUPER OMNEM ANIMAM IN ORIGINE ADAM, — supple et repele, « gloriam adeptus est, » q. d. Adam primus homo et protoplastus, omnem hominem excilius originis et principio; ipsa enim primus omnium creatura est a Deo, ac vicissim ipse generavit ceteros homines omnes quotquot fuerunt, sunt et erunt. Hec est ergo Adami gloria, quod ipse inter homines sit primus immediate a Deo conditus, ac consequenter quod ipse omnium hominum sit origo et principium. Arabicus hic, uti et alias sepe, a Graecis et Latinis discrepat: si enim habet: *Porro Seth et Enos in primis hominibus Dei excelsus (quos creavit Deus excelsus), laudavit eum (Seth, nec enim Adam vidit Sem) pater noster Adam.*

In tribus ergo conferatur et antefertur Adam ceteris hominibus: *primo*, creatione, quod solleat ab origine mundi ante omnes ipse creatus sit a Deo; *secundo*, origine, quod ipse ceterorum omnium sit origo et pars; *tertio*, domino, quod ipse ut Patriarcha, immo ut Vicarius Dei, non tantum filii et posteri, sed et ceteris animalibus totique mundo, quasi rex precesset et dominaretur. Unde Graeci habent, *xii i. 2.* τὸν οὐρανὸν ἀλόγονον, id est et super omnes animalia, vel omnem vivum in creatione Adam; Vatlabius: *In natura regnum Adam inter cuncta animalia, licet in Complutensis lib. lib. De mundi creat., Adamum et vis magis.*

Quodcunq Philo, lib. *De mundi creat.*, Adamum vocat « mundi civem. » Unde S. Basilus, epist. I ad Maximum Philosophum, eum vocat τὸν οὐρανὸν αλόγονον, id est « civem orbis; » et Nazianzenus, orat. 23 in laudem Heronis (qui idem est cum Maximo S. Basilii) eum vocat τὸν οὐρανὸν terrarum civem. Quin et Diogenes Cynicus rogatus, cujus esset: οὐρανότατος, hoc est mundi civem, se esse respondit. Idem de Socrate refert Cicero, *Tuscul. V.* nimurum :

Omne solum fortis patria est, cœa piscibus aquor.

CAPUT QUINQUAGESIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Encomium Simonis pontificis.

1. Simon Onias filius, sacerdos magnus, qui in vita sua suffulit dominum, et in diebus suis corroboravit templum.
2. Templi etiam altitudo ab ipso fundata est, duplex adiunctio et